

Є. О. Близнюк
студ. I курсу магістратури
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к.ю.н., доц. В. В. Валах

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

Проведення медичної реформи в Україні додає у відносини в контексті «лікар-пацієнт» нові можливості та інструменти реалізації права на життя, але не зачіпає питання про «право на смерть». В 2018 р. було зареєстровано електронну петицію № 22/046072-еп «Евтаназія в Україні», в якій автор запропонував запровадити практику евтаназії в національне законодавство України, що підняло питання про існування права на смерть в Україні на новий рівень.

Визначення терміну евтаназія знаходиться у ст. 52 ЗУ «Основи законодавства про охорону здоров'я», де встановлено, що «медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [1, ст. 52]. У Цивільному кодексі України закріплено заборону задовольняти прохання фізичної особи про припинення її життя [2, ст. 281].

Науковці трактують термін «евтаназія» як чудова смерть. Звертаючись до міжнародних документів, термін евтаназія ми зустрічаємо в «Декларації про евтаназію» 1980 р., яка роз'яснює зміст евтаназії: «Під словом евтаназія розуміється будь-яка дія чи, навпаки, бездіяльність, яке по своєму змісту чи наміру призведе до смерті, яка має за ціль усунути біль та страждання» [3].

Національне законодавство зарубіжних країн, наприклад Бельгія, яка є другою країною в Європі, що закріпила законом евтаназію, використовує такий термін: «евтаназія – це навмисна дія, яка може бути виконана як лікарем, так і третьою незаінтересованою особою на прохання пацієнта, спрямоване на закінчення його життя» [4].

Аналізуючи наведені визначення, можна стверджувати, що спільним для кожного з них є мета здійснення такої процедури: усунути біль та страждання пацієнта легкою смертю.

У науковій літературі зустрічається різноманітна видова класифікація евтаназії. Зокрема, її поділяють на: «добровільну евтаназію» та «примусову евтаназію», «активну» та «пасивну».

Незважаючи на різновиди та класифікації евтаназії, українське законодавство стикається з важливою проблемою спрямованості норм права: реалізації права на смерть як такого, у світлі захисту життя людини та визнання його найвищою соціальною цінністю, є суперечливим. Конституція України, як основний закон, у ст. 3 прямо закріплює життя та здоров'я людини як найвищу цінність. З цих норм вибудовується принцип захисту життя людини.

Кримінальний кодекс України, який захищає права і свободи людини, які перш за все передбачені розділом II Конституції України (право на життя, свободи тощо), не виключає протиправності й караності діяння у добровільній згоді людини на позбавлення її життя та зазвичай кваліфікує її як умисне вбивство [5, ст. 115].

Враховуючи, що Україна захищає життя людини не лише нормами власного законодавства, а є учасниками багатьох конвенцій, одна з яких є Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, потрібно розглянути міжнародні зобов'язання України та їх сумісництво з легалізацією евтаназії. Цікавим у цьому випадку, є справа «Прітті проти Сполученого Королівства» у якій Європейський суд з прав людини, в питанні евтаназія зберігає нейтральну позицію, визнаючи за державами-учасницями право на самостійність врегулювання евтаназії [6].

Парламентська асамблея Ради Європи, учасницею якої є Україна, в документі «Питання й відповіді про евтаназію» від 2003 р. пропонує декриміналізувати евтаназію, що дозволить контролювати цей процес у рамках закону [7].

Як бачимо, законодавство України забороняє будь-які форми евтаназії. Але жодні міжнародні зобов'язання України водночас не забороняють легалізувати цю процедуру. З одного боку, українське законодавство захищає свободи людини, а з іншого боку евтаназія – це поєднання індивідуальної свободи однієї людини й обов'язку іншої.

Останні законодавчі ініціативи у світлі медичної реформи (такі як легалізація марихуани тощо) спрямовані на позбавлення болі та полегшення життя людини і отримують підтримку з боку населення. Враховуючи, що евтаназія має аналогічну мету, вважаємо, що це питання потребує спільного обговорення та подальшого наукового дослідження з боку правників та медичних науковців задля вироблення єдиного підходу, який би на законодавчому рівні задовільнив прагнення людини полегшити собі або своїм близьким страждання у розумному співвідношенні із правом на життя.

Список використаної літератури

1. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. №2801-XII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#n397> (дата звернення: 24.03.2019).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 19.06.2013 р. № 435-IV. Дата оновлення: 04.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1538> (дата звернення: 24.03.2019).
3. Декларація про евтаназію : Міжнародний документ 1987 р. URL: <http://www.medicusamicus.com/index.php?action=laws8> (дата звернення: 24.03.2019).

4. Parliamentary Assembly. Council of Europe. Euthanasia, Doc. 9898. П. 36.
URL: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=10255&lang=EN> (дата звернення: 24.03.2019).
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 26.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 24.03.2019).
6. Справа «Прітті проти Сполученого Королівства» : Рішення ЄСПЛ від 29.04.2002 р. № 980_210. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_210. (дата звернення: 24.03.2019).
7. Питання й відповіді про евтаназію. Parliamentary Assembly. 2003 р.
URL: <https://rm.coe.int/16803a72c2> (дата звернення: 24.03.2019).